

BLAHOSLAVENSTVÍ

V Matoušově evangeliu v kapitolách 5,6 a 7 najdeme tzv. Horské kázání. Horské proto, že je podle pisatele pronesl Ježíš z hory. Podle některých vykladatelů obsahuje právě toto kázání základní mravní předpisy pro křesťany. Jiní zase upozorňují spíše na to, že rozhodně nebylo proneseno takto souvisle, ale spíše postupně, na různých místech, v různých situacích. Celistvý proslov je dílem autora Matoušova evangelia, který takto chtěl shrnout hlavní prvky Ježíšova učení.

Kdokoliv začne Horské kázání číst, je okamžitě ohromen a v duchu se ptá: copak se dá něco takového splnit, copak se dá takhle žít?

- *Jestliže tě svádí tvé pravé oko, vyrví je a odhod' pryč, neboť je pro tebe lépe, aby zahynul jeden z tvých údů, než aby celé tvé tělo bylo uvrženo do pekla.*
- *Kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou;*
- *Kdo by se s tebou chtěl soudit o košili, nech i svůj plášť*
- *Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují*

A hned se rozběhnou úvahy typu, copak je možné něco takového aplikovat třeba v životě společnosti, v politice? Nebude křesťan při důsledném uskutečňování všech požadavků svému okolí pro smích, místo aby svým životem hlásal radostnou zvěst?

Co nám vlastně Matouš chtěl těmito Ježíšovými požadavky říci? Rozhodně je nesmíme chápat jako nějaké nekompromisní nařízení pro všechny další generace křesťanů..

- Především je důraz položen na to, že **Ježíš hovoří jako ten, kdo má autoritu.**
- On nás nechce jen upozorňovat na naše nedostatky. Především nás chce nadchnout pro **Boží představu o člověku.** Člověk milující, člověka velkorysý, člověk ohleduplný, člověk dokonalý. Prostě člověk podle Božího obrazu.
- Neměli bychom také přehlédnout, že Bůh předkládá své učení lidem, kteří již důvěrně znají Desatero a pro které se stalo jeho dodržování samozřejmostí. Od doby svého vyvolení a smlouvy s Hospodinem už izraelský národ prošel dlouhým **náboženským i morálním vývojem.**

Blahoslavenství

Těmito devíti formulemi Horské kázání začíná. Je formulování ve třetí osobě, tedy tak, že **hovoří ke každému, kdo text čte.** Je pouze pozitivní. Tzn. že neobsahuje tzv.bědy neboli hrozby za nevhodné konání, jako Lukášovo evangelium.

Lukáš čerpal ze stejného materiálu jako Matouš, tedy neznámého pramene Q, ale vybral z něj poněkud jiné věty. Matouš chce ukázat, jaké způsoby chování a jednání se člověku vyplatí. Nechválí tedy všechny chudé, protože i ti mohou být na svou chudobu pyšní nebo na ní tak závislí, že nepřemýšlí o ničem jiném, než o tom, Ježíš Kristus získat peníze. Stejně tak člověku nic neprospěje, pokud je pronásledován, ale pouze je-li pronásledování kvůli spravedlivému jednání.

Nejdůležitější však je, že Matouš **zdůrazňuje lidskou aktivitu** v takovém jednání. Zasluhou není chudoba, hlad, pláč nebo pronásledování, ale jakým způsobem na ně člověk reaguje. V tomto duchu by ovšem blahoslavenství mohla být přeložena spíše tak, aby lidská aktivita lépe vynikla i pro dnešního člověka.

Když si blahoslavenství přečteme podrobně, tak zjistíme, že komu se podaří všeho se vzdát a jednat spravedlivě, ten bude odměněn již tady na zemi nebeským královstvím. Na ostatní, kteří jednají podle blahoslavenství, budou odměněni v nebi. Věty typů: „**budou potěšeni; budou nasyceni**“ říkají, že Bůh potěší, Bůh nasytí. Je to prostě židovský způsob, jak hovořit o Bohu a přitom nevyslovit svaté Boží jméno.

Teď by se mohl někdo zeptat: „**Když se ale Bohu líbí takovéto jednání, proč ho neodmění hned teď na zemi?**“ tady bychom si asi měli vysvětlit židovský způsob chápání slova všemohoucí.

Všemohoucí, jako ten, kdo může všechno, vzniknul mnohem později, v západním křesťanství. V bibli se s ním vůbec nese setkáváme. Přestože je jisté, že Izrael neměl nikdy pochybnosti o Boží moci. Jeho dlouholetá zkušenost s Božím jednáním ho však naučila, že Boží moc má zvláštní charakter. Boží moc znamená tak velké přátelství a lásku k člověku, že je nepřemůže žádná jiná moc na světě.

„Když spatřil zástupy, vystoupil na horu; a když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci. Tu otevřel ústa a učil je:

	Mt 5,1-12	Zdůraznění podílu člověka v jeho jednání
1.	<i>Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.</i>	<i>Blahoslavení, kterým se podaří všeho se vzdát, neboť jejich je království nebeské.</i>
2.	<i>Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.</i>	<i>Blahoslavení, kterým se podaří vydržet, když se jich něco dotklo, neboť oni budou potěšeni.</i>
3.	<i>Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví.</i>	<i>Blahoslavení, kteří nikomu nejsou na obtíž a o své cíle neusilují násilím, neboť oni dostanou zemi za dědictví.</i>
4.	<i>Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.</i>	<i>Blahoslavení, kteří touží po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.</i>
5.	<i>Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.</i>	<i>Blahoslavení, kteří milosrdně užívají práva, neboť oni dojdou milosrdenství.</i>
6.	<i>Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha.</i>	<i>Blahoslavení, kteří nemají zlý úmysl, neboť oni uzří Boha.</i>
7.	<i>Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.</i>	<i>Blahoslavení, kteří vytvářejí mír mezi nepřátelými lidmi, neboť oni budou nazváni syny Božími.</i>
8.	<i>Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.</i>	<i>Blahoslavení, kteří jsou pronásledováni pro spravedlivé jednání, neboť jejich je království nebeské.</i>
9.	<i>Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti vám všechno zlé kvůli mně. Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích; stejně pronásledovali i proroky, kteří byli před vámi.</i>	<i>Blahoslavení, kteří jsou haněni pro samotářství, protože jim nestačí nazývat se křesťany, ale chtějí skutečně být mými učedníky. Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích;</i>

Pouze na několika místech Bible najdeme výraz, který je většinou překládán: „u Boha není nic nemožné“. Je to:

- Ve starém zákoně, když se hovoří o početí Izáka Sárou, která již byla v letech. (Gn 18,13n)
- V novém zákoně, když se mluví o početí Jana Křtitele Alžbětou, která již nebyla nejmladší (Lk 1,36n)
- V novém zákoně, když se mluví o zvláštním způsobu početí Ježíše Krista Marií, která zase nežila s mužem (Mt 19,26)

Ve všech případech, jde o nový život. **Bůh může stále znovu vytvářet a darovat život. Boží moc je jeho láskou.** Boží láska je prostě mocnější, než všechno na světě. Ovšem z toho plyne, že Bůh je najednou bezmocný tam, kde narazí na nelásku, násilí, odmítání dobra. Nemůže vzít ze světa všechny, kteří nechají jiné plakat a hladovět, páchají na druhých násilí nebo jiné z nenávisti pronásledují. Nenechávat všechno na Boha, to je i výzva pro nás. Můžeme si však být jisti, že poslední slovo našich dějin (*těch osobních i společných*) bude slovo potěšující.

BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ

Proč Boží Syn přišel jako člověk mezi lidi?

Není pochyb o tom, že ve středu Ježíšovy pozornosti bylo Boží nebo také nebeské království. O něm stále hovoří a vysvětluje je v podobenstvích. Blízkost Božího království Ježíš dokazuje

zázraky, uzdravování a jinými divy. S Božím královstvím souvisí i požadavky, které lidem předkládá.

- V **Markově** evangeliu najdeme výraz „**Boží království**“ „**Basileia tú theú**“ **14x**
- V **Lukášově** evangeliu najdeme výraz „**Boží království**“ **39x**
- V **Matoušově** evangeliu najdeme ve stejném smyslu výraz „**Nebeské království**“ „**Basileia tón úranón**“ celkem **51x**. Matouš je užívá proto, aby se jako správný Žid vyhnul používání Božího jména

Protože evangelia vznikla teprve po Ježíšově smrti, nevíme který z těchto výrazů používal sám Ježíš. Pravděpodobně „**Nebeské království**“, které lépe odpovídá židovskému prostředí. Tento výraz byl používán již ve Starém zákoně, i když jen zřídka.

„Boží království“ ve starém zákoně

Přímá vláda nad lidmi: Nejprve bylo Boží království „**Malchat Jahve**“ chápáno jako vláda samotného Boha nad vyvoleným národem, se kterým Bůh uzavřel smlouvu skrze Mojžíše. Proto byl zpočátku Samuel tolik proti ustanovení člověka jako krále.

Duchovní království v lidských srdcích: Později „Boží království“ hlásal hlavně Izaiáš. Chápe je už spíše jako duchovní království, které rozhodně není totožné s vládou králů v Izraeli. Spíše je jejím protikladem. Je to totiž království milosti.

Eschatologické království na konci světa: V pozdější literatuře, která je plná očekávání Mesiáše a jeho vlády nad světem, se objevuje opět Boží království. Už jako budoucí vládu Boží, která bude následovat po všeobecném soudu.

Evangelisté o Božím království

- *Od té chvíle začal Ježíš kázat: "Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské." Mt 4,17*
- *Ježíš chodil po celé Galileji, učil v jejich synagógách, kázal evangelium království Božího a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu v lidu. Mt 4,23*
- *Neboť vám pravím: Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského. Mt 5,20*
- *Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno. Mt 6,33*
- *Ne každý, kdo mi říká ‚Pane, Pane‘, vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích. Mt 7,21*
- *Pravím vám, že mnozí od východu i západu přijdou a budou stolovat s Abrahamem, Izákem a Jákobem v království nebeském. Mt 8,11*
- *Jděte a kažte, že se přiblížilo království nebeské. Mt 10,7*
- *Amen, pravím vám, jestliže se neobrátíte a nebudete jako děti, nevejdete do království nebeského. Mt 18,3*
- *Ježíš řekl svým učedníkům: Amen, pravím vám, že bohatý těžko vejde do království nebeského. Mt 19,23*
- *Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Zavíráte lidem království nebeské, sami nevcházíte a zabraňujete těm, kdo chtějí vejít. Mt 23,13*
- *Když Ježíš viděl, že moudře odpověděl, řekl mu: "Nejsi daleko od Božího království." Mk 12,34*
- *Říkám vám po pravdě: Někteří z těch, kteří tu stojí, neokusí smrti, dokud nespatří království Boží. Lk 9,27*
- *Když se ho farizeové otázali, kdy přijde Boží království, odpověděl jim: "Království Boží nepřichází tak, abyste to mohli vyzorovat; ani se nedá říci: ‚Hle, je tu‘ nebo ‚je tam‘! Vždyť království Boží je mezi vámi!" Lk 17,20-21*
- *Amen, pravím vám, není nikoho, kdo opustil dům nebo ženu nebo bratry nebo rodiče nebo děti pro Boží království, aby v tomto čase nedostal mnohokrát víc a v přicházejícím věku život věčný." Lk 18,29-30*
- *Amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího. Jn 3,5*

- **Moje království není z tohoto světa.** Kdyby mé království bylo z tohoto světa, moji služebníci by bojovali, abych nebyl vydán Židům; mé království však není odtud." Jn 18,36

Můžeme se ptát v jakém smyslu tedy chápal Boží království sám Ježíš. Výzvou, že se Boží království přiblížilo začíná celé své veřejné působení. Ježíš na jednu stranu hlásá že Boží království už je mezi lidmi a na druhou stranu, že se blíží. Dokonce, někteří neokusí smrt, dokud neuvidí jeho příchod. Jindy se zase k Božímu království blíží člověk svým způsobem myšlení. Boží království však není z tohoto světa, ale při tom je určeno všem od východu i západu.

Boží království má ale také svá pravidla. Člověk se musí obrátit a být jako dítě, musí se znovu narodit z vody a ducha, bohatý se tam dostane těžko a spravedlnost všech, kteří se tam chtějí dostat musí být mnohem větší než spravedlnost farizejů. Vzhledem k tomu, že farizeové naprosto přesně dodržovali všechny příkazy tóry a pro jistotu si je ještě zpřísnily, aby nepřestoupili nějaký Boží zákon, je to dost náročné pravidlo. Při tom jsou farizejové obviněni z toho, že dveře do Božího království lidem zavírají. Za to všechno je pak lidem slibována odměna v tomto světě i v budoucím životě.

Dobrovolné podřízení se Boží vládě

S největší pravděpodobností tedy chápe Ježíš Boží království jako Boží vláda, která se ovšem nevztahuje na určité území nebo určité oblasti života, ale na **lidi, kteří s touto Boží vládou dají souhlas**. Pod Boží vládou se může prostě dostat jen ten, kdo s tím souhlasí. Já souhlasím s Božími plány se mnou a proto dobrovolně budu dělat ve svém životě pouze to, o čem jsem přesvědčen, že napomáhá k uskutečnění těchto plánů. Jde tedy o **DUCHOVNÍ KRÁLOVSTVÍ V LIDSKÉM SRDCI**, ve kterém neexistuje policie, daňové úřady, ani žádné jiné donucovací orgány. A záleží opravdu jen na člověku, jestli do něj svým rozhodnutím vstoupí.

Konečné uskutečnění až na konci světa

Zároveň se ale takovéto království může plně uskutečnit teprve až po Posledním soudu. Tehdy se všem lidem zjeví veškeré lidské činy a historické události v jejich vzájemných souvislostech a se všemi důsledky. Tehdy teprve vyjde najevo, kdo svůj život řídil podle Božích představ a kdo směřoval pouze k vlastním cílům. Život člověka, který žil již na zemi pod Boží vládou, se ani po smrti nijak nezmění. Všechno, co za svého života považoval za podstatné, bude skutečně hodnotné v Božích očích a svůj smysluplný život bude moci „*položít Bohu k nohám*“. Ovšem ten, kdo se řídil jen svými vlastními přáními zjistí, že jeho život, jakkoliv byl lidsky úspěšný, nemá v Božích očích žádný význam a hodnotu. Takový člověk nebude nutně zavržen, jen přijde do nebe s prázdnýma rukama.

Co nám tedy přišel Ježíš říci?

Boží království je zde! Nemusíte dále čekat na budoucí zázračnou a převratnou událost, protože příchod Božího království se děje již nyní a to tím, že **již na zemi jednáte sami tak, jak to odpovídá královské vůli Boha v nebesích**. Nemusíte se jako kumránské společenství nebo farizejové stranit světa a stahovat se do ústraní. Nesmíte se však ani spokojit s tím, že budete jednat jako dosud, protože **nebeské království má prostě jiné zákony**, než ty, kterými jste se doposud ve svém životě řídili. Musíte například ve svém jednání myslet na to, že je to s nebeským královstvím jako s člověkem. Mezi jehož dobré semeno zasel nepřítel plevel...

PRAVIDLA CHOVÁNÍ V BOŽÍM KRÁLOVSTVÍ

Ježíš přišel lidem říci, že už tady na zemi mohou žít život zcela podle Božích pravidel, pod Boží vládou. Chtěl jim tuto skutečnost pomoci pochopit. Proto všechno, co konal a říkal, se nějak k Božímu království vztahovalo. Nejprve se podíváme na způsob chování pod Boží vládou. Základem našeho nového chování k lidem okolo, má být **Boží způsob jednání**. Tento Boží způsob ukazují evangelisté v podobenstvích, ve vyprávění o zázracích a shrnuté je najdeme například v Horském kázání.

Horské kázání

Pravidla chování v Božím království najdeme v jednotlivých evangeliích na mnoha různých místech. Za nejuplněnější můžeme považovat Horské kázání, kde evangelista Matouš jednotlivé předpisy a rady uspořádal do jednoho bloku.

Na začátku se nachází **BLAHOSLAVENSTVÍ**. Po něm následují tzv. **ANTITEZE**, které jsou charakterizovány větou: „**Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům:..... Já však vám pravím:....**“. Ježíš v nich upozorňuje na to, že nelze plnit přikázání pouze doslovně, podle „*litery Zákona*“. Mnohem důležitější je snažit se odhalit původní úmysl přikázání, kam měl určitý příkaz člověka přivést a pak může jít člověk v jeho plnění ještě dál. Nejenom tedy nezabiješ, ale budeš milovat. V Matoušově evangeliu je 6 antitezí:

1) **O zabijení** – proti životu druhého se člověk provinuje už tím, že se na něho zlobí, nadává mu nebo ho zesměšňuje. To bylo známo už v židovství. Základem přikázání „*Nezabiješ*“ je pozitivní Boží přání: „**Chci, abys nechal druhého žít!**“ Proto nestačí jen doslovné dodržování přikázání, ale je nutné jít ještě dál. Pro Boha je totiž mír mezi lidmi důležitější, než jeho sláva.

2) **O smilstvu** – přikázání „*Nezesmilníš*“ má za úkol chránit manželství. To ale neznamená pouze to, že ženatý muž nebo žena nebude spát s někým jiným než s vlastním manželem. Spíše jde o respektování jednoty dvou lidí v manželství, a to dokonce i v myšlenkách. Ježíš zakazuje jakoukoliv snahu vylákat někoho z jeho vztahu nebo přímo z manželství.

3) **O manželské rozluce** – podle 5.knihy Mojžíšovy (Dt 24,1) měl muž právo na manželskou rozluku. Nemohl tedy manželku jen tak vyhnat, ale měl ji dát tzv. **rozlukový list** – jakýsi právní dokument, aby se mohla znovu vdát. Ježíš upozorňuje, že dva lidé mají podle Božího plánu tvořit jednotu. Byli si dáni proto, aby si vzájemně pomáhali, mají vytvářet jedno tělo a nelze je tedy od sebe jen tak oddělit.

4) **O přísaze** – kdo přísahá nebo skládá slib, jakoby říkal svému bližnímu: „*V tomto případě mi můžete věřit! V tomto případě dodrím svůj slib za všech okolností!*“ Naše slova nemají být matoucí, nejednoznačná a vyhýbavá. Nemáme si v nich nechávat zadní vrátka, abychom mohli kdykoliv prohlásit: „*Ale já jsem to přece říkal!*“ Naše řeč má vyjadřovat naše skutečně smýšlení a to natolik pochopitelně, abychom své posluchače nemátli.

5) **O zacházení se zlem** – navazuje na dřívější příkaz „*Oko za oko, zub za zub*“, který zakazoval odplácet zlo zlem. Ten zakazoval neřízenou mstu, kterou se chlubil například Lámech svým ženám. Ale Ježíš jde ještě dál. Chce, abychom na zlo reagovali zcela vědomě dobrem.

- *kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou*
- *tomu, kdo by se s tebou chtěl soudit o košili, nech i svůj plášť*
- *kdo tě donutí k službě na jednu míli, jdi s ním dvě.*
- *toho, kdo si chce od nás vypůjčit, nejenom že nemáme vyhodit, ale přímo: „od toho se neodvracej“.*

6) **O jednání s nepřáteli** – v biblických knihách můžeme najít také s příkazy nenávidět své nepřátele. Protože i Bůh nenávidí jejich hříchy a zlé skutky. Jak by tedy člověk mohl být v jejich společnosti? Zde se Ježíšův požadavek snad nejvíce liší od dobových zvyklostí. Ježíš zde předkládá svůj vlastní obraz Boha. Ježíšův Bůh je plný dobroty stejně jako samotné Ježíšovo chování.

Jednotlivé příkazy **nelze rozdělit** a probírat jednotlivě. Nelze také uznávat všechny požadavky a pouze například lásku k nepřátelům považovat za přehnanou. Je důležité si uvědomit, co nám zde chtěl evangelista říci. On nám nechtěl pouze **připomenout naši hříšnost**, protože člověk není vždy schopen dodržet takto formulované příkazy. Klade nám ale také otázku, zda **já skutečně chci jít tak daleko, jako sám Bůh?** Anebo si myslím, že se jedná pouze o jakési cílové představy, u kterých se předpokládá, že je normální člověk nemůže splnit?

Na konci Horského kázání najdeme větu: „*A tak každý, kdo slyší tato má slova a plní je, bude podoben rozváznému muži, který postavil svůj dům na skále*“ Mt 7,24. Je tedy jasné, že **Ježíš doopravdy předkládal svá ponaučení jako konkrétní příklady chování**. Pak se opravdu nemohu vymlouvat, že dnes jsou Ježíšovy rady neuskutečnitelné, ale musím hledat způsob, jak uplatnit Boží způsoby jednání, jeho neskonale dobrotu ve svém jednání s ostatními lidmi.

Podobenství

O významu a způsobu výkladu jednotlivých podobenství nepadá mezi vykladateli shoda. Někteří tvrdí, že se jedná o samostatná literární díla, která nijak nesouvisí s Ježíšem. Mají tedy svou sílu a hodnotu bez ohledu na tom, kdo je vypráví. Podle některých sloužila podobenství především jako důkazy proti Ježíšovým odpůrcům a můžeme je i dnes rozdělit na obrazovou a obsahovou

polovinu. Jiní zase tvrdí, že význam podobenství, když je vykládal Ježíš byl jiný. Evangelisté je pozměnili jednak umístěním do konkrétní situace a jednak možnými přídávky, které aktualizovaly Ježíšova slova pro tehdejší dobu. Následné obrazné vysvětlování v církevní tradici pak přidávalo nové a nové významy.

Co je společné názorům různých badatelů, je to, že:

- Podobenství skutečně vznikala jako poměrně **samostatná dílka**, která svým **tehdejším posluchačům** byla **zcela srozumitelná**. Ježíš se totiž snažil o zpřístupnění svého poselství všem lidem, i těm neučeným, a používal proto příběhy z běžného života.
- Je ovšem také pravda, že podobenství byla **upravena evangelisty**, nějakou větou či poznámkou. Tyto doplňky lze většinou v textu rozeznat a lze odhalit také jejich význam **pro prvotní církevní obec** věřících.

Podívejme se teď podrobněji na 3 podobenství, ve kterých se o Božím způsobu jednání hovoří nejmórazněji. U všech si ukážeme, že skutečně odpovídala dobovým zvyklostem, upozorníme na doplňky evangelistů, které odpovídají zase době vzniku evangelia. Nakonec si ukážeme, jak všechna 3 podobenství spolu souvisí a jaký mají společný cíl.

Podobenství o dělnících na vinici

*„Neboť s královstvím nebeským je to tak, jako když jeden hospodář hned ráno vyšel najmout dělníky na svou vinici. Smluvil s dělníky denár na den a poslal je na vinici. Když znovu vyšel o 9. hodině, viděl, jak jiní stojí nečinně na trhu, a řekl jim: ‚Jděte i vy na mou vinici, a já vám dám, co bude spravedlivé.‘ Oni šli. Vyšel opět kolem poledne i kolem 3. hodiny odpoledne a učinil právě tak. Když vyšel kolem páté hodiny odpoledne, našel tam další, jak tam stojí, a řekl jim: ‚Co tu stojíte celý den nečinně?‘ Odpoví mu: ‚Nikdo nás nenajal.‘ On jim řekne: ‚Jděte i vy na mou vinici.‘ Když byl večer, řekl pán vinice svému správci: ‚Zavolej dělníky a vyplať jim mzdu, a to od posledních k prvním!‘ Tak přišli ti, kteří pracovali od pěti odpoledne, a každý dostal denár. Když přišli ti první, měli za to, že dostanou víc; ale i oni dostali po denáru. Vzali ho a reptali proti hospodáři: ‚Tihle poslední dělali jedinou hodinu, a tys jim dal stejně jako nám, kteří jsme nesli tíhu dne a vedro!‘ On však odpověděl jednomu z nich: ‚Příteli, nekřivdím ti! Nesmluvil jsi se mnou denár za den? Vezmi si, co ti patří, a jdi! Já chci tomu poslednímu dát jako tobě; nemohu si se svým majetkem udělat, co chci? Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?‘ **Tak budou poslední první a první poslední.**” (Mt 20,1-16)*

Nejdůležitější osobou podobenství je Pán – ten najímá dělníky a také je odměňuje. Všechno probíhá normálně až do okamžiku, kdy dělníci, kteří pracovali nejdéle zjistí, že dostanou stejně jako ti, kteří pracovali pouhou hodinu. Ve vyprávění se ukazuje právě **vztah těchto prvních vůči posledním**, ne naopak. O tom, co na takovou štědrost řekli ti, kdo pracovali na vinici jen chvilku, se nedozvíme nic. Do kontrastu se zde dostává způsob jednání Pána vinice a běžná lidská spravedlnost. V lidské spravedlnosti jsme zvyklí dát za stejnou práci stejnou odměnu, a když někdo pracuje déle, zaslouží si více, než ten, kdo pracuje kratší dobu. Nepřipadá nám to nijak nespravedlivé. Ani požadavek lidí, kteří pracovali celý den, aby dostali více než ti, kdo pracovali jen 1 hodinu nám nepřipadne nijak nespravedlivý. Teprve když si uvědomíme zvláštní Boží dobrotu, kterou představuje Pán vinice, jeví se nám nespokojenci jako závistiví a zlí. Také Pán těmto nespokojencům připomíná: *„Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?“* Touto otevřenou otázkou také končí původní text.

Poslední věta (*nahoře zvýrazněna*) je pozdější Matoušův dodatek. Matouš chce připomenout své církevní obci budoucí soud a trest. Proto zvýrazňuje záměnu prvních a posledních, která byla v původním textu pouze vedlejší. Navíc se jasně staví proti diskriminaci „malíčkových“ – tedy chudých a nevzdělaných mezi prvními křesťany.

Podobenství o nemilosrdném služebníkovi

„S královstvím nebeským je to tak, jako když se jeden král rozhodl vyžádat účty od svých služebníků. Když začal účtovat, přivedli mu jednoho, který mu byl dlužen mnoho tisíc hřiven. Protože mu je nemohl vrátit, rozkázal ho pán prodat i s ženou a dětmi a se vším, co měl, a nahradit ztrátu. Tu mu ten služebník padl k nohám a na kolenou prosil: „Měj se mnou strpení, a všechno ti vrátím!“ Pán se ustrnul nad oním služebníkem, propustil ho a dluh mu odpustil. Sotva však ten služebník vyšel, potkal jednoho ze svých spolumužníků, který mu byl dlužen sto denárů; chytil ho za krk a křičel: „Zaplať mi, co jsi dlužen!“ Jeho spolumužník mu padl k nohám a prosil ho: „Měj se mnou strpení, a zaplatím ti to!“ On však nechtěl, ale šel a dal ho do vězení, dokud nezaplatí dluh. Když jeho spolumužníci viděli, co se přihodilo, velice se zarmoutili; šli a

oznámili svému pánu všechno, co se stalo. Tu ho pán zavolal a řekl mu: "Služebníku zlý, celý tvůj dluh jsem ti odpustil, když jsi mě prosil; neměl ses také ty smilovat nad svým spoluslužebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?" **A rozhněval se jeho pán a dal ho do vězení, dokud nezaplatí celý dluh. Tak bude jednat s vámi i můj nebeský Otec, jestliže ze srdce neodpustíte každý svému bratru.**" (Mt 18,23-35).

Toto podobenství má podobnou strukturu jako to předchozí. Také zde najdeme ústřední postavu pána, který se rozhodl udělat si pořádek se svými dlužníky. Kdybychom začali číst podobenství od prostředku, nebyli bychom určitě nijak pohoršeni. Věřitel potkal svého dlužníka, který nemohl zaplatit, a tak ho nechal zavřít do vězení. To byl tehdy běžný způsob a i naše zákony si musí umět s dlužníky poradit. Pohoršení vyvolá chování věřitele teprve v porovnání s obrovskou dobrotou, se kterou mu byl odpuštěn jeho vlastní dluh. A byl to obrovský dluh. V původním textu nebyla jeho velikost přesně určena a teprve později se objevila suma 10 000 talentů. To je tak ohromné množství peněz, že pán, který je zapůjčil byl potom v dalším textu označen za krále. Kdo jiný by mohl mít takové množství zlata.

Zvýrazněný text nahoře v podobenství je zase dodatkem Matouše, který chce opět připomenout Poslední soud.

Podobenství o marnotratném synu

„Jeden člověk měl dva syny. Ten mladší řekl otci: ‚Otče, dej mi díl majetku, který na mne připadá.‘ On jim rozdělil své jmění. Po nemnoha dnech mladší syn všechno zpeněžil, odešel do daleké země a tam rozmařilým životem svůj majetek rozházel. A když už všechno utratil, nastal v té zemi veliký hlad a on začal mít nouzi. Šel a uchytil se u jednoho občana té země; ten ho poslal na pole pást vepře. A byl by si chtěl naplnit žaludek slupkami, které žrali vepři, ale ani ty nedostával. Tu šel do sebe a řekl: ‚Jak mnoho nádeníků u mého otce má chleba nazbyt, a já tu hynu hladem! Vstanu, půjdu k svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem; přijmi mne jako jednoho ze svých nádeníků.‘ I vstal a šel k svému otci. Když ještě byl daleko, otec ho spatřil a hnut lítostí běžel k němu, objal ho a políbil. Syn mu řekl: ‚Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem.‘ Ale otec rozkázal svým služebníkům: ‚Přineste ihned nejlepší oděv a oblečte ho; dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy. Přiveďte vykrmené tele, zabijte je, hodujme a budme veselí, protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.‘ A začali se veselit. Starší syn byl právě na poli. Když se vracel a byl už blízko domu, uslyšel hudbu a tanec. Zavolal si jednoho ze služebníků a ptal se ho, co to má znamenat. On mu odpověděl: ‚Vrátil se tvůj bratr, a tvůj otec dal zabít vykrmené tele, že ho zase má doma živého a zdravého.‘ I rozhněval se a nechtěl jít dovnitř. Otec vyšel a domlouval mu. Ale on mu odpověděl: ‚Tolik let už ti sloužím a nikdy jsem neporušil žádný tvůj příkaz; a mně jsi nikdy nedal ani kůzle, abych se poveselil se svými přáteli. Ale když přišel tenhle tvůj syn, který s děvkami prohýřil tvé jmění, dal jsi pro něho zabít vykrmené tele.‘ On mu řekl: ‚Synu, ty jsi stále se mnou a všechno, co mám, je tvé. Ale máme proč se veselit a radovat, poněvadž tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.‘" (Lk 11-32).

Někteří badatelé si dali tu práci, aby zjistili, jestli skutečně existoval tento způsob rozdělení majetku. Zjistili, že se tato situace mohla skutečně nastat a taky se často stávala. Mladší syn požádal o rozdělení majetku ještě za života otce. Došlo k tzv. **majetkoprávnímu osamostatnění dítěte**. Často byla příčinou snaha dítěte odejít (*neboli emigrovat*) do ciziny, protože hospodářské poměry v Palestině nebyly zrovna růžové. Takto osamostatněné dítě ztrácelo do budoucna jakékoliv právní nároky na pomoc nebo dědictví ze strany otce. Z právního hlediska se stalo vůči otci cizím člověkem. Starší syn se mohl v této chvíli také osamostatnit, ale protože podle židovského práva měl být v budoucnu dědicem celého otcova majetku, raději se rozhodl zůstat pod jeho mocí. V podobenství to dokazuje situace, kdy otec sám rozhoduje o přijetí mladšího syna do domu. Pokud by starší syn byl v té době také samostatný, musel by k přijetí bratra dát souhlas i on..

Takže situace mladšího syna nebyla nijak výjimečná. Vzal prostě peníze a odešel do ciziny. Proviňovat se začíná teprve svým rozmařilým životem a utrácením s děvkami. Jeho rozmařilost i následná bída se ličí velmi nežidovsky. Ani v té chvíli ale nedojde ke změně mladíkova smýšlení. Jen si uvědomí, že v domě jeho otce služebníci nikdy nemají hlad. Už se nepovažuje za syna, ale doufá, že se bude moci stát alespoň nádeníkem. **Rozhodnutí jít k otci není výsledkem rozhodnutí, ale výsledkem rozumové úvahy.** Jeho otec se však zachoval nade všechna očekávání. Skutečně můžeme říci, že toto chování už stojí na hranici toho, co ještě můžeme v konkrétním životě považovat za možné. A právě toto **otcovo chování syna promění**.

Vyprávění o takové obrovské dobrotě by se snadno mohlo stát nevěrohodnou pohádkou, kdyby nebylo provázeno **zkušeností s Ježíšovým chováním**. Lidé, kteří zažili laskavé chování, obdarování, přijetí od druhých, ti kdo poznali dobrotu, jen ti budou schopni tuto dobrotu předávat dál. To je jeden z důvodů, a snad ten nejdůležitější, proč se Ježíš narodil mezi lidmi. Proto je Boží království spojeno s Ježíšem. Proto je Ježíš nositel nového způsobu chování mezi lidmi navzájem. **Lidé, kteří jeho dobrotu poznají, ji budou schopni dávat dál.** Závěr podobenství ukazuje právě spor mezi starým a novým způsobem chování.

Starší bratr představuje starý řád, starou spravedlnost, která panovala a panuje mezi lidmi. Otec mu domlouvá, aby s dobrotou souhlasil, ale on nechce. Nemůžeme říci, že by snad Otcovu dobrotu nikdy nezakusil, vždyť spolu žili mnoho let. Přesto ji zřejmě syn přehlížel a proto ji není ani sám schopen. Stejnou roli, jako v tomto podobenství hraje starší bratr, mají v předchozích podobenstvích nevděčný dlužník a dělníci, kteří pracovali celý den. Ti představují všechny, kteří se proti novému řádu Boží dobroty bouří. Oni se na Boží dobrotě nechtějí podílet, protože ji považují za nespravedlnost. Naše neschopnost podřídit se Boží vládě a přijmout nový způsob chování za vlastní, často vyrůstá z neschopnosti vidět a hlavně prožít Boží dobrotu.

Autorem tohoto textu je evangelista zvaný Lukáš. Také on ale využívá text podobenství k tomu, aby působil na prvotní křesťanskou obec. Upozorňuje na nutnost a hlavně na **ochotu k obrácení**.

Podobenství o Boží dobrotě

Všechna výše zmíněná podobenství ukazují starý způsob spravedlivého jednání, který dávají do kontrastu s obrovskou Boží dobrotou. V porovnání s ní, se spravedlivé lidské jednání jeví jako nevděčnost. Aby ale Ježíšovi posluchači neviděli v podobenství jen krásnou pohádku, museli mít už nějakou **zkušenost s Ježíšovou dobrotou**. Snad nejvýrazněji se Ježíš vymykal židovským zvyklostem ve svém vztahu k hříšníkům, celníkům a podobným lidem na okraji společnosti. Společné jídlo mělo v tehdejší době mnohem větší význam, než v dnešní uspěchané době. A přitom je tradice o společném stolování Ježíše s celníky a hříšníky historicky spolehlivá. Toto společné jídlo bylo symbolem konečné spásy člověka, která byla v židovské tradici srovnávána se slavnostní hostinou. A čteme-li pozorně Skutky apoštolské, zjistíme, že pro první křesťany nebylo společné jídlo vůbec snadnou záležitostí.

Srovnáme-li chování Ježíše a Jana Křtitele, najdeme mezi nimi jeden zásadní rozdíl. Jan vyzýval obraťte se a potom můžete od Boha něco čekat. Ježíš nejprve prokáže svou dobrotu, přijetí, svou laskavost, odpuštění hříchu, nabídne spásu a teprve to má být pohnutkou k obrácení. **Ježíšovo jednání obrácení člověka umožňuje**, ne naopak.

JEŽÍŠOVY ZÁZRAKY

Pokud chceme hovořit o zázracích, měli bychom i nejprve ujasnit, co chápeme pod pojmem zázrak.

Zázrak dnes

V naší době je za zázrak považováno to, co nedokážeme objasnit vědeckými prostředky. Kdyby dneska například mrtvý člověk znovu oživil, mohli bychom pozorovat mnoho různých reakcí. Nadšenci by zavolali televizi, nespokojenci policii, váhaví by zřejmě odešli domů a jen ti nejodvážnější by se snažili celý případ seriózně prozkoumat. Nenašli bychom však nikoho, kdo by pokleknul a vzdal Bohu díky. Spíš než o zázracích, se dnes uvažuje spíše o nevysvětlitelných a záhadných jevech. Moderní člověk prostě za událostmi nehledá Boha.

Zázrak v době Ježíšově

Ve všem nevysvětlitelném, bylo spatřováno Boží působení. Tehdejší lidé nepřemýšleli o přírodních zákonech, nechtěli událost vysvětlovat racionálně, ale nábožensky.

Boží království, uzdravování a zázraky

Ježíš se neomezoval pouze na hlásání slova. Je ale potřeba rozlišit vlastní texty o zázracích (které lze v některých případech jen těžko rekonstruovat) od zpráv o nich. Každý evangelista totiž chápe zázraky v Ježíšově činnosti trochu jinak.

1. **Marek:** Ježíš – Boží Syn svádí boj se Satanem a mocnostmi zla. Zdůrazňuje Ježíšovu exorcistickou činnost neboli vyhánění démonů z člověka.

2. **Matouš:** důraz na Ježíšovo Slovo, zázraky je pouze doplňují „Ježíš chodil po celé Galileji, kázal evangelium království Božího a uzdravoval každou nemoc.“
3. **Lukáš:** s Ježíše byl Bůh a proto jako dobrodinec pomáhal všem, kdo jeho pomoc potřebovali.
4. **Jan:** Ježíšovy zázraky byly pochopeny jako znamení, která ukazují na Krista. Každý zmíněný zázrak je podrobně rozpracován.

Zázraky v evangeliích

Nejstarší zprávy o zázracích byly obsaženy v tzv. **Prameni Q**, který obsahoval Ježíšovy řeči. Pokud byl nějaký zázrak zároveň obsažen v Markově evangeliu, které bylo o něco mladší, můžeme jej potom u Matouše nebo Lukáše nalézt dvakrát.

O tom kolik těchto zázraků bylo, nemůžeme říci nic přesného. Vezmou-li se v úvahu některá zdvojení, můžeme v evangeliích nalézt **přibližně 20 zpráv**. Nepočítáme v to samozřejmě tzv. souhrnné zprávy („*A kamkoli vcházel do vesnic, měst i dvorců, kladli nemocné na tržiště a prosili ho, aby se směli dotknout byt' jen třásně jeho roucha. A kdo se ho dotklí, byli uzdravení.*“), které vyvolávají dojem, že šlo o masovou činnost.

Posouzení těchto zázračných událostí navíc ztěžuje skutečnost, že se o nich hovořilo podle tehdejších vypravěčských pravidel a nemůžeme je tudíž brát jako přesný popis. Ve většině případů totiž najdeme historiky vyprávěné podle určitého **schématu**, který obsahuje určité důležité – **typické prvky**.

Zázraky v tehdejší životě

Vyprávění o zázracích v evangeliích zapadají do své doby. Tato doba a ještě další 3 křesťanská století byla dobou, ve které vystupovalo velké množství charizmatiků a divotvůrců. Z dějin izraelského národa byl znám Eliáš a Elizeus. V Talmudu najdeme vyprávění o rabínech Hanina ben Dosa a Eliezerovi ben Hyrkános. Také v helénské literatuře bychom našli vyprávění a Apoloniovi z Tyany, který procházel zemí jako zázračný charizmatik. Uzdravování ale najdeme i jako instituci – chrám boha Asklépia, jehož kněží se uzdravováním zabývali dlouhodobě. Také eseji provozovali medicínu a léčili pomocí kořenů a kamenů. O tom, proč se v této době probudil tak velký zájem o divotvorné léčitele, nevíme.

Ježíš - léčitel

Pokud si myslíme, že z popisu evangelia poznáme, jakou nemoc Ježíš uzdravil, jsme na omylu. Označuje-li se potíží například jako **ochrnutí**, mohlo jít o mnoho nemocí. V podstatě o všechny, které podstatně snížily pohyblivost člověka. Stejně tak pojem **malomocenství** se nekryje s nemocí, která se tak nazývá dnes. Nešlo tedy jen o tzv. lepru, ale o mnoho různých zhoubných i nezhoubných kožních chorob. Stačí se podívat do starého zákona – knihy Levitikus, a je nám jasné, že se zde nepopisuje jediná nemoc.

Správné pochopení nám také ztěžují naprosto jiné antropologické představy o člověku a o příčinách nemocí. Za **hlavní příčinu nemocí byli považováni démoni**. Ti mohli vstoupit do člověka a působit v něm nemoc. Někdy ho také mohli úplně ovládnout, že pak nerozhodoval sám, ale říkalo se, že je posedlý ďáblem. Ježíš vyhání demony nejenom z těchto tzv. posedlých, ale i z normálně nemocných.

Zázraky při pohledu na oslaveného Ježíše

Mnoho zázraků musíme chápat v souvislosti s povelikonoční vírou, kdy se Ježíš ukazuje jako oslavený.

- Zázraky **zjevení** - proměnění mají ukázat, že Ježíš byl od počátku Boží Syn.
- **Vyhánění démonů** – Ježíš definitivně porazil říši zla tady na zemi.
- Motiv **hostiny** – ukazuje se na důležitost eucharistie.
- **Vzkříšení mrtvých** – Ježíš už z mrtvých vstal a nakonec i my budeme vzkříšeni.

Víra

Vyprávění o zázracích či nevysvětlitelných událostech najdeme i v textech okolních národů.

➤ **K oslavě císaře Vespasiána se vyprávěly 2 příběhy o uzdravení v Alexandrii. Na rady boha Serapise, se vypravil slepý muž a muž s bolestmi ruky za císařem Vespasiánem. Slepý muž prosil, aby mu císař potřel oči slinou a muž s nemocnou rukou prosil o dotek císařova chodidla. Vespasiánus se radil s lékaři a ti mu nedokázali poradit. Proto se nakonec rozhodl pokusit se o vyléčení. Slepý znovu uviděl denní světlo a ruka se začala znovu hýbat.**

- V **Talmudu** najdeme vyprávění o rabínovi Hanina ben Dosa. Když onemocněl syn rabína Gamaliela, poslal Gamaliel 2 znalce Písma k rabínovi Haninovi, aby se modlil za uzdravení jeho syna. Rabín se pomodlil, sestoupil dolů k hostům a řekl jim, že horečka již ustoupila. Napsali si oba vyslaní muži hodinu ohlášeného uzdravení. V domě rabího Gamaliela pak zjistili, že přesně v té chvíli horečka klesla a nemocný požádal o vodu.

Příběhy v evangeliu se liší právě vírou, kterou Ježíš většinou vyžadoval. Zázrak mohl provést i na dálku, ale víra byla potřebná. Vzpomeňme si například na **uzdravení setníkovy služebníka v Kafarnau**. Mt 8,5-13: „Když přišel do Kafarnaum, přistoupil k němu jeden setník a prosil ho: „Pane, můj sluha leží doma ochrnutý a hrozně trpí.“ Řekl mu: „Já přijdu a uzdravím ho.“ Setník však odpověděl: „Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod mou střechu; ale řekni jen slovo, a můj sluha bude uzdraven. Vždyť i já podléhám rozkazům a vojákům rozkazují; řeknu-li některému ‚jdí‘, pak jde; jinému ‚pojď sem‘, pak přijde; a svému otroku ‚udělej to‘, pak to udělá.“ Když to Ježíš uslyšel, podivil se a řekl těm, kdo ho následovali: „Amen, pravím vám, tak velikou víru jsem v Izraeli nenalezl u nikoho. Pravím vám, že mnozí od východu i západu přijdou a budou stolovat s Abrahamem, Izákem a Jákobem v království nebeském; ale synové království budou vyvrženi ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.“ Potom řekl Ježíš setníkovi: „Jdí, a jak jsi uvěřil, tak se ti staň.“ A v tu hodinu se sluha uzdravil.“

Tam, kde víru nenašel, zázraky nemohl vykonat. Vzpomeňme si například na Ježíšovo rodné město Nazaret. V evangeliu se praví: „A nemohl tam učinit žádný mocný čin, jen na několik málo nemocných vložil ruce a uzdravil je. A podivil se jejich nevěře.“ Mk 6,5-6.

Našli se ovšem i takoví, kteří chtěli vidět tzv. **znamení z nebe**. Tedy naprosto přesvědčivý důkaz, který by vylučoval jakoukoliv pochybnost. Mohli bychom říci, že požadovali zázrak v tom smyslu, jak jej chápeme dneska my. Takový ovšem Ježíš odmítnul. Chápe jej jako projev nevěry. Spása bude patřit jen těm, kdo věří. V této souvislosti se Ježíš zmiňuje o tom, že tomuto pokolení bude dáno pouze **znamení Jonášovo**. Zmínka o tomto znamení je obsažena i v nejstarším prameni Q. obtíže, které působí jeho výklad, mohou být považovány za známky toho, že text je původní, že se o Jonáši Ježíš skutečně zmínil.

Najdeme ovšem i **zázraky u nichž Ježíš nepožadoval žádné vyznání víry** a přesto zázrak učinil. Například při zázračném nasycení mnoha lidí nebo při utišení bouře se neptal okolostojících na jejich víru. Lidé posedlí zlými démony ani žádnou víru nebyli schopni vyznat. A přesto je Ježíš uzdravil. Jakou víru tedy Ježíš požaduje?

Nestačí věřit, že to Ježíš může udělat

Především nemůže být víra omezena pouze na přesvědčení, že k uzdravení skutečně dojde. Mnoho Ježíšových protivníků věřilo v pravost zázraků. Nicméně to nijak nezměnilo jejich život. Místo aby uvěřili, že Ježíš je Mesiáš, začali vymýšlet teorie o tom, že zlé duchy vyhání za pomoci Belzebuba. Proti tomu se Ježíš samozřejmě ohradil. Tvrdil, že pokud by tomu tak skutečně bylo, znamenalo by to rozkol v říši Satana, protože někteří její členové by bojovali proti jiným a vyháněli je. Podle Ježíše by takovéto rozdělené království nemohlo dlouho existovat. Nakonec Ježíš dodává: „Což může někdo vejít do domu silného muže a uloupit jeho věci, jestliže dříve toho siláka nespoutá?“ Mt 12,29

Je potřeba uvěřit, že veškerá Boží moc je zaměřena na pomoc člověku

Důvěra vložená v Ježíše musí přesahovat do našeho života. Jedině když se otevřeme s vírou Bohu, může Bůh jednat skrze nás. Ježíšovy mocné činy tak mají ukazovat definitivní vítězství nad zlem a skutečnou přítomnost spásy už v tomto světě. K této víře nelze nikoho donutit. **Ježíšovy mocné činy** tedy jsou:

1. **znamení přicházejícího království** – už teď vám Bůh pomáhá, už teď je vám blízko.
2. zároveň **zjevují a vysvětlují Boží království** – Bůh chce především pomáhat člověku.

Všechny zázraky jsou podřízeny jedinému cíli, **mají nás přivést do Ježíšovy blízkosti, do jeho království**.